

**FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ TEZSİZ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**EKOLOJİK SİSTEMLER TEORİSİ KAVRAMLARI
İLE BİR VAKA DEĞERLENDİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS BİTİRME PROJESİ

M.FATİH AKKAYA

İSTANBUL, 2021

**FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ TEZSİZ YÜKSEKLİSANS PROGRAMI**

**EKOLOJİK SİSTEMLER TEORİSİ KAVRAMLARI
İLE BİR VAKA DEĞERLENDİRİLMESİ**

TEZSİZ YÜKSEK LİSANS DÖNEM PROJESİ

**M.FATİH AKKAYA
(200134024)**

**Danışman
(Prof. Dr. A. Pınar Vural)**

İSTANBUL, 2021

BEYAN/ ETİK BİLDİRİM

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda, bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bağlı olduğum üniversite ve/veya bir başka üniversitedeki başka bir çalışma olarak sunulmadığını beyan ederim.

M.Fatih AKKAYA

İmza

TEŐEKKÜR

Öncelikle akademik titizliği ve bitmeyen öğretme isteği ile hep desteğini hissettiğim danıőmanım Prof. Dr. A. Pınar Vural hocama őükranlarımı sunmak isterim. Yine bu çalışma sürecinde benden desteklerini esirgemeyen dostlarım Uzm Psikolojik Danışman Fatime Aydın'a, Dr. Ayça Saraç'a emekleri için, eşim Ezgi Zeyneloğlu'na ve oğullarıma sonsuz sabır ve anlayıőları için teőekkür ediyorum.

Öğrencinin Adı ve Soyadı

Mehmet Fatih Akkaya

İmza

EKOLOJİK SİSTEMLER TEORİSİ KAVRAMLARI İLE BİR VAKA DEĞERLENDİRİLMESİ

M.Fatih Akkaya

ÖZET

Bu çalışma, anne ve çocuk ile gerçekleştirilen 8 oturumluk bir vaka analizinden oluşmaktadır. Danışan K. 9 yaşındadır ve tek çocuktur. Terapiye geliş sebebi, anne ve babanın boşanmasından sonra değişen yaşam koşulları ve değişen yaşam ile ilgili uyum sorunlarıdır. Danışma hedefleri şu şekilde belirlenmiştir: Danışanın duygularını ifade etmesi, danışanın annesinden ayrışması, annenin kendi ailesinden ayrışması, sınırların netleştirilmesi ve danışan ve annesinin kendilerine ait yeni bir alt sistem kurabilmeleri. Danışan K. ve annesi ile ayrı ayrı seanslar haftalık gerçekleştirilmiştir. Her seans sonrası süpervizyon desteği alınmıştır.

Bu çalışma kapsamında ele alınan vaka, ekolojik sistemler teorisi bağlamında analiz edilmiştir. Ekolojik sistemler teorisi, hem gelişim psikolojisinde, hem de kültür ve insan gelişiminin incelenmesinde ileri sürülen bir yaklaşımdır. Bunun yanında sistemik terapiler, danışanın ve danışanın sorunlarının farklı sistemlerin etkileşim yüzeylerinde algılanması gerektiğini savunur. Çalışma sonunda, bir sistemin üyesi olan danışanla ekolojik sistemler teorisi bağlamında çalışılabileceği görülmüştür.

Anahtar kelimeler; Ekolojik sistemler teorisi, sistemik terapi, vaka analizi, boşanma, danışan-terapist.

A CASE EVALUATION WITH THE CONCEPTS OF ECOLOGICAL SYSTEMS THEORY

Abstract

This study consists of an 8-session case analysis with mother and child. Client K. is 9 years old and is an only child of family. The reason of coming to therapy is the changing living conditions and adjustment problems related to the changing life

after the divorce of the parents. Counseling goals were determined as follows: The client's expression of feelings, the separation of the client from her mother, the separation of the mother from her own family, the clarification of boundaries, and the ability of the client and her mother to establish a new subsystem of their own. Separate sessions were held weekly with the client K. and her mother. Supervision support was received after each session.

The case covered in this study has been analyzed in the context of ecological systems theory. Ecological systems theory is an approach put forward both in developmental psychology and in the study of culture and human development. In addition, systemic therapies argue that the client and the client's problems should be perceived on the interaction surfaces of different systems. At the end of the study, it was seen that the client, who is a member of a system, can be studied in the context of ecological systems theory.

Keywords; Ecological systems theory, systemic therapy, case study, divorce, client-therapist.

ÖNSÖZ

Bu projede söz konusu olan yaklaşımın, boşanmış ailelerin yeniden yapılanma ve sistemlerinin yeniden inşa edilmesi noktasında uygulamalara rehberlik edeceği düşünülmektedir. İnsanlar yaşamları boyunca, birçok zorlayıcı yaşam olayı ile karşı karşıya kalırlar. Bu araştırma ile değişen yaşam koşullarına uyum sağlamaya ve yaşamını yeniden inşa etmeye çalışan bir aile öyküsü kaleme alınmıştır.

Bu durumun benzer süreçlerden geçen danışanlara model olacağı düşünülmektedir. Yaşamda bir şeylerin yeniden oluşturulması için, bir şeylerin de yıkılması gerekir. Ele alınan vaka, yeniden oluşturma sürecinin tipik bir örneği olarak düşünülebilir.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	vi
ÖNSÖZ	vii
GİRİŞ	1
1.SİSTEM YAKLAŞIMINA İLİŞKİN YAPILAR	1
1.1.Mikrosistem.....	1
1.2.Mezosistem.....	2
1.3.Ekzosistem.....	2
1.4.Makrosistem	2
1.5.Kronosistem.....	2
2.VAKA SUNUMU	3
2.1. VAKA HAKKINDA GENEL BİLGİLENDİRME	3
2.2. K’NIN ANNESİ İLE YAPILAN SEANSLARA İLİŞKİN ÖZET	4
2.3. K.’NIN ANNESİ TARAFINDAN DİLE GETİRİLEN DANIŞMAYA GELME NEDENLERİ;.....	5
2.4. TERAPİ HEDEFLERİ	5
2.5. TERAPATİK MÜDAHALELER	5
3.DANIŞAN İLE GERÇEKLEŞTİRİLEN OTURUMLAR	7
3.1.BİRİNCİ OTURUM.....	7
3.2.İKİNCİ SEANS	9
3.3. ÜÇÜNCÜ SEANS	10
3.4. DÖRDÜNCÜ SEANS.....	11
3.5.BEŞİNCİ SEANS	12
3.6.ALTINCI SEANS	14
3.7.YEDİNCİ SEANS	14
3.8. SEKİZİNCİ SEANS	15
4. EKOLOJİK SİSTEMLER TEORİSİ KAVRAMLARI İLE VAKANIN DEĞERLENDİRİLMESİ	16
4.1. VAKANIN MİKROSİSTEM AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ	16

4.2. VAKANIN ÜST EBEVEYN AİLE SİSTEMİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	17
4.3. VAKANIN AİLE SİSTEMİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ	17
4.4. VAKANIN BOŞANMA SONRASI DEĞERLENDİRİLMESİ.....	17
4.5. VAKANIN MEZOSİSTEM AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ	18
4.4.VAKANIN EKZOSİSTEM AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ	19
4.5. VAKANIN MAKROSİSTEM AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	19
4.6.VAKANIN KRONOSİSTEM AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	20
5.SONUÇ.....	22
KAYNAKÇA	23

GİRİŞ

Sistemik terapiler ve ilişkili benzer kuramlar, danışanın ve danışanın sorunlarının (birbirlerini etkileyen, tanımlayan tarzda ilişkiler içinde bulunan) farklı sistemlerin etkileşim yüzeylerinde algılanması gerektiğini savunurlar. Ekolojik sistemler teorisi, Urie Bronfenbrenner'in (1917-2005) çocukluk ve arkadaşlık örüntülerine dayanan çalışmalarından ortaya çıkmıştır. Ekolojik sistemler kuramı üzerinde, Sovyet gelişim psikoloğu Lev Vygotsky ve Alman doğumlu Psikolog Kurt Lewin'in önemli etkileri bulunmaktadır. Kuram, hem gelişim psikolojisinde hem de kültür ve insan gelişiminin incelenmesinde ileri sürülen ekolojik-ortamsal yaklaşımlara temel olmuştur. Aktif bireyin; fiziksel, toplumsal ve kültürel çevre içerisinde karşılıklı etkileşimini temel alan dinamik bir modeldir.

1.SİSTEM YAKLAŞIMINA İLİŞKİN YAPILAR

Gelişimsel bakış açısıyla iç içe geçmiş sistemler kapsamında ele alınan insan gelişimine dair en etkili açıklama, Bronfenbrenner ve Morris (2006) tarafından yapılmaktadır. İnsan gelişimi bağlam içerisinde bir dizi iç içe geçmiş yapılardan oluşmaktadır. Bu yapılar en yakından en uzağa doğru düzenlenmiş beş katmandan oluşur: mikrosistem, mezosistem, ekosistem, makrosistem ve kronosistem. Bireyin gelişimini sürekli olarak etkileyen bu yapılar, anlık ve yüz yüze etkileşimlerden genel kültürel inanç sistemlerine kadar genişlemektedir. Buna göre bir çocuk hiyerarşik olarak iç içe geçmiş çok boyutlu, sürekli açılan ve değişen bağlamlar içinde bulunmaktadır. Bu katmanlar birbiriyle etkileşir ve çocuğun gelişimini etkiler.

1.1.Mikrosistem

En temel ve bireye en yakın sistemdir. Belirli fiziksel, sosyal ve sembolik özelliklerle yüz yüze bir ortamda gelişmekte olan bireyin yaşadığı faaliyetlerin, sosyal rollerin ve kişilerarası ilişkilerin örüntüsüdür. Gelişen bireyin içinde

bulunduğu ev, akran grubu ve okul gibi yakın çevreler ve bu çevrelerde geliştirdiği doğrudan etkileşimler önemli mikrosistemlerdir.

1.2.Mezosistem

İki ya da daha fazla mikro sistem arasında gerçekteşen bağlantı ve süreçlerdir. Gelişen bireyin yaşamında farklı mikro sistemler arasındaki etkileşimini içermektedir. Araştırmacılar tarafından iki mikro sistemi köprüleyen bir ilişki olarak da tanımlanmaktadır³. Okul- aile, akran grubu-aile bu sistem içerisinde yer alır.

1.3.Ekzosistem

Bireyi doğrudan ilgilendirmeyen, fakat hali hazırda gelişimlerini etkileyebilecek çevresel etkilere atıfta bulunmaktadır. Birey bunlardan sadece birinde yer alır. Ebeveynin sosyal ilişki ağı ve komşuluk ilişkileri arasındaki bağlantı ve süreçleri bu katmanı oluşturmaktadır. Örneğin, stresli bir çalışma ortamı anne babanın evdeki ilişkilerini etkileyebilir ve bu durum çocuuğun istismarı ile sonuçlanabilir. Bu sistem; ekonomik sistem, ulaşım sistemi, yerel hükümetler ve kitle iletişim araçları gibi toplumun temel kurumlarını kapsamaktadır.

1.4.Makrosistem

Makrosistem ise, toplumsal, kültürel ve kurumsal düzeydeki etkileri içeren daha geniş ve daha uzak sosyal ve tarihsel bağlamı ifade eden tasarımları ifade etmektedir. Toplumun inanç sistemleri, kaynakları, tehlike ve fırsatları, yaşam biçimleri bu sistemin önemli yapılarına örnek verilebilir. Bu doğrultuda bireyin gelişimini destekleyecek yapılar, toplum tarafından paylaşılan bilgi ve kültürel örüntüler bu sistemde içerisinde değerlendirilmektedir.

1.5.Kronosistem

Son olarak Urie Bronfenbrenner'in (1997) modeline eklediği en geniş sistem olan "kronosistem" ise bireyin yaşamı boyunca değerim ve tutarlılık gösterebilecek etmenlerin etkilerini ifade etmektedir. Bireyin gelişimi üzerinde etkili olabilecek anne baba ayrılığı, ülkede yaşanan savaşlar ve ekonomik sıkıntılar gibi bir takım yaşamsal olaylar bu son sisteme örnektir. Odak konumdaki gelişen çocuuğun zaman içindeki sosyal etkileşim kalıplarındaki değerimleri yansıtmaktadır.

2.VAKA SUNUMU

Bu bölümde vaka hakkında genel bir bilgilendirme yapılmış olup, vakaya ilişkin seansların özeti, terapiye gelme sebebi, terapi hedefleri ve terapötik müdahaleye ilişkin bilgiler verilmiştir.

2.1. VAKA HAKKINDA GENEL BİLGİLENDİRME

K. 9 yaşında bir erkek, 03.07.2012 doğumlu ve ailenin tek çocuğudur. K.'nın anne ve babası 7 ay önce ayrılmışlar. Yasal boşanma 3 ay önce gerçekleşmiş. Ondan öncede 3 ay kadar ayrı yaşamışlar. K.'nın anne ve babası arkadaşları vasıtası ile tanışmışlar. Her iki ailenin de Arnavut kökenli olması anne ve babanın ilişkilerinin başlangıcında önemli bir faktör olmuş. Anne bu durumu Arnavutların adet ve göreneklerinin diğer yörelerden farklı olduğunu, bu nedenle Arnavutların birbirleri ile daha kolay uyum sağlayabileceğine inandığını, ayrıca ailesinin de ortak kökenden birini kolay kabul edeceğini bildiğini söyleyerek açıkladı. K. Afyon doğumlu ve ebeveynlerinin boşanmasına kadar orada yaşamış. Ailenin ekonomik düzeyi alt-orta olarak sınıflandırılabilir. Anne ve baba tanıştıklarında anne İstanbul'da ailesi ile beraber Okmeydanı semtinde yaşıyor ve Şişlide bir muhasebe ofisinde çalışıyormuş, baba da öğrenciymiş. Okulu yarım bırakmış ve annenin ailesinin ve annenin ortak talebiyle İstanbul'da yaşamaya başlamış. Bu durum 2 yıl kadar devam ettikten sonra K.'nın babaannesinin ve halasının yaşamını kaybettiği bir trafik kazası sonrasında aile geçici bir süreliğine dedeye destek olmak üzere Afyon'a yerleşiyorlar. Sonrasında bu geçici hal kalıcı hale dönüşüyor. Anne Afyon'da hemen hemen hiç çalışmıyor. Bir kere iş hayatına dönmeyi deniyor sadece 3 ay çalıştıktan sonra işyerinin koşullarının zorlaşmasından ve K.'ya bakıcı bulunamamasından dolayı işi bırakıyor. K. Afyona taşındıktan 1,5 yıl sonra Afyonda planlı ve istenen bir gebelikten sonra dünyaya geliyor. Anne K.'nın doğumundan önce çift ilişkisinde önemli bir sorun yaşamadıklarını ama doğumundan sonra sorunların arttığını aktarıyor. Anne, eski eşinin evin sorumluluğunu tam almamış olduğunu ve çift ilişkisi içinde onunla ilgilenmemesini boşanma nedeni olarak anlatıyor. Özellikle çocuktan sonra anne baba tarafından hiç özel hissettirilmediğini söylüyor. Anne,

'giderek evde ben çocukla ilgilenen o maç seyreden, birbirimizle ilgilenmeyen bir hale geldik, bir süre sonra bende eşime karşı ilgi ve duygularımı kaybettiğimi hissettim' diyerek o dönemi aktarıyor. 'Afyon'a onun isteği ile geldik, ben orada kimseyi tanımıyordum. Onun kız kardeşleri oradaydı, çevresi vardı, ben çocukla yalnız kalmış hissettim, onun desteğini hiç hissedemedim' diyor. Bu durumun değişeceğinden umudunu zaman içinde kaybeden annenin isteği üzerine boşanma gerçekleşmiş.

K. ve annesi, ayrılma sonrasında anneanesi ve dedesinin yanına İstanbul'a taşınıyorlar. K.'nın babası Afyonda kalıyor. K.'nın anneanne ve dedesinin evinde 4 kişilik yeni bir sistem kuruluyor. Ancak K.'nın dayısı eşi ve iki kuzen de bu evin bir parçası gibiler. Kuzenlerden kız ve küçük olanı K.'dan 2 yaş küçük, diğer kuzen 16 yaşında ve K. için abi örnek aldığı, rol modeli olarak algıladığı birisi. K.'nın üst ebeveyn ailesi etnik kökenlerinin de desteklediği şekilde büyük bir aile düzenini sürdürüyor. K.'nın dayısının eşi çalıştığı için iki kuzende o evde büyütülmüş ve hali hazırda küçük kuzen A. sabah anneannenin ve şimdide K.'nın ve annesinin yaşadığı eve bırakılıyor. Akşam yemeği geniş aile ile topluca yeniyor ve sonra yatma saatinde dayı ve ailesi kendi evlerine çekiliyor.

2.2. K'NIN ANNESİ İLE YAPILAN SEANSLARA İLİŞKİN ÖZET

K.'nın annesi 38 yaşında, lise mezunu. Evlenmeden önce muhasebeci olarak 10 yıl kadar iş deneyimi var. K.'ın annesi evlilik öncesi flört deneyiminin olmadığını, eşiyle evlilik konusunda karar vermesinde onun da Arnavut kökenli olması ve ilişkinin başlarında sık sık İstanbul'a gelerek onunla çok ilgilenmesini, nihayetinde İstanbul'a taşınmaya razı olmasını önemli faktörler olarak sıralıyor. İstanbul'dan Afyon'a taşınmalarını ilişkilerinde negatif bir dönüm noktası olarak algılıyor. K. ile ilişkilerinde Afyon'da iken doğru bir rotada ilerlediklerini ama İstanbul'a geldikten sonra kendi ebeveynlerinin müdahaleleri nedeniyle istemediği bir anne oğul ilişkisine sürüklendiklerini ifade ediyor.

Terapinin ilk haftalarında öz bakım eksikliği ara sıra sebepsiz ağlamalar, hızlı kilo artışı gibi depresif belirtiler gösteren danışan, bir kaç hafta sonra bu belirtilerin azaldığını ifade etti.

2.3. K.'NİN ANNESİ TARAFINDAN DİLE GETİRİLEN DANIŞMAYA GELME NEDENLERİ;

K. annesi tarafından öfke, tutturma, istediği olmayınca ağlama gibi davranış değişiklikleri olduğu, diğer yandan anneye olan mesafesinin azalması, ondan fiziksel olarak uzak kalmaya tahammül edememe, küçük kuzenle de sık sık kavgalarla sonuçlanan kıskançlık çatışmaları gibi bir dizi nedenle terapiye getirildi. Ayrıca yakın zamanda yaşanan ayrılık ve babanın başka kentte kalması durumunun da anne için K.'ya yönelik bir dizi kaygı hissetmesine yol açtığı, birazda bu kaygılarını gidermek için terapiye geldikleri eklendi.

2.4. TERAPİ HEDEFLERİ

İlk bir kaç seanstan sonra süpervizyon sürecinin katkıları ile şu hedefleri tespit ettik:

- K. duygularını ve varlığını ifade etmekte zorlanıyor. Konuşması, anlatması için cesaretlendirilmeli ve dinlenmeli.
- K.'nın anneden ayrışması desteklenmeli.
- Annenin kendi ailesinden ayrışması ve sınırları netleştirmesi desteklenmeli.
- K. ve annesinin kendilerine ait bir sistem kurmaları desteklenmeli.

2.5. TERAPATİK MÜDAHALELER

- K. ile çalışırken sıklıkla kuklalardan yararlandı. Bu seçimin yapılmasında danışanın kendini ifade etmesini kolaylaştıracağı, özellikle annenin duyarsa üzüleceğini varsaydığı duygu ve düşüncelerini direk sorularla paylaşmakta zorlanacağını düşünülmesi etkin oldu. Bu tekniği sistemik aile terapisi

eğitimim sırasında öğrenmiştim. Bir süredir kullandığım ve kendimi deneyimli hissettiğim bir teknik olması da seçimimde etkili oldu.

- Kuklalarla seansta konuşulan olayları canlandırdık ve farklı senaryolar yaratarak tekrar çerçevelemeye çalıştık (Fotoğraf 1).
- K. ile terapi sırasında sıklıkla resim çalışmalarını yaptık. Danışan, özellikle aile bireyleri ile ilgili duygularını ifade edeceği zamanlar gözlerini kaçırarak ve konuyu değiştirerek tepkiler veriyordu. Resim çalışmalarını ile bu savunma davranışların aşılmasını amaçladık. (FİG 1.2.3)
- K.'nın annesi ile de 5 seans ayrıca terapi yapıldı. Psikoeğitim verildi. K.'nın annesi ile yapılan 5 bireysel seansta danışanın duygularını ifade etmesi teşvik edildi. Aileden ayrımlaşma yönündeki kararları ve adımları desteklendi. Depresif belirtilerine yönelik, bilişsel müdahaleler yapıldı ve ev ödevleri verildi.

3.DANIŞAN İLE GERÇEKLEŞTİRİLEN OTURUMLAR

3.1.BİRİNCİ OTURUM

Danışan çalıştığım kurumdaki bir çalışanın akrabası. Daha önce danışanın dayıoğlu olan ergen akrabası ile aile çatışmaları ile ilgili çalışmıştım. O vasıta ile bana ulaştılar. Kurumumuzda çalışan danışanın dayısının eşi olan yakını K. için 11 yaşında demişlerdi ama 9 yaşındaymış. Kumral, biraz irice, sevimli bir erkek çocuk, annesi ile geldiler. Özbakımı iyi, affecti normal, kıyafetleri uygun ve temizdi. Rahat bir tavırla annesinin yanına değil tekli koltuğa oturdu. Seansa 15 dk. kadar geç geldiler. Neden geç geldiklerini söylemediler, ben de ilk seans olduğu için sormadım. İlk seansta gecikmeyi dile getirmemin iletişim kurmak için doğru olmayacağını hissettim. Sanırım anneyi bir miktar kaygılı hissetmemde bu kararında etkili oldu. Yaşını ve sınıfını oldukça rahat cevapladı. Onu rahat görünce anneden çok onla konuşmaya başladım. Annesinin buraya gelirken ona ne dediğini sordum. “Psikoloğa götüreceğim seni.” demiş. “Kırmızı oda izledim, biliyorum.” dedi.

Annen seni neden buraya getirmiş olabilir soruma, sinirliyim bir de boşanma olayı için olabilir diye yanıtladı. Boşanmadan söz ederken duraksadı. Seans boyunca göz teması kurmaktan çok arkamda sağımdaki pencereye baktı daha çok. Sinirliyim dedin kime sinirleniyorsun soruma kendinden iki yaş küçük bir kız çocuğu olan kuzenine kızgın olduğunu anlattı. Bu kuzen de aile çalıştığı için ortak anneanne/babaanneye geliyormuş gündüzleri ve ondan hoşlanmıyormuş. Çok şımarık diye bahsetti onun hakkında.

Burada, İstanbul’da arkadaşı yokmuş ama Afyon’da 4 tane iyi arkadaşı varmış, onları saydı. Afyon’da yaşamak istermiş ama boşanma olunca buraya gelmişler. Corana olmasaydı, okul açık olsaydı orda kalacaktım dedi. Bilgisayar oyunlarından ve abi dediği benimde daha önce gördüğüm kuzeninden söz etti. Onu çok sevdiğini söyledi.

Anne K.’nın Afyon’da uyumlu, okul kurallarına ev kurallarına uyan bir çocuk olduğunu ama burada birazda dede ve nine tarafından şımartıldığını, öfke durumunun bura son 2 ayda arttığını söyledi. Anneden bazı gelişim bilgilerini sordum. Tek

hamilelik, normal doğum, mutlu bir hamilelik, 22 ay emzirme, 1 yaşında yürüme, konuşma, 3 yaşa doğru bezi bırakma. Emzirmeyi bırakırken ya da beze geçerken zorluk yaşanmamış. Danışan Afyon'da odasında yatarmış ama burada annesi ile yatıyormuş. Anne Afyon'da iken danışanın daha bağımsız hareket ettiğini ama İstanbul'a geldikten sonra anneye daha yakın olma eğiliminde olduğunu anlattı. Örnek olarak danışan Afyon'da pek yapmazken şimdi İstanbul 'da ki evde sıklıkla onun kucağında oturmuş. Daha çok yanımda olmak, hep beni görmek istiyor, daha kaygılı bir çocuk haline geldiğini görüyorum dedi.

Bu bölümde danışan sürekli annenin sözünü keserek kendi konuşmak istedi. Anne de onu yumuşak sert bir şekilde azarladı. Ben de "K. istersen biraz annenle konuşalım biraz, senle bugün konuşunca da annen dışarda beklesin, ne dersin?" dedim. "Olur." dedi, "Kim önce başlasın?" dedim, ben dedi anneyi dışarı çıkardık. 10 dk. kadar konuştu. Afyon'daki arkadaşları anlattı. Onları görmek istediğini anlattı. Babası için kibar biridir dedi. Babam bazen de şakacıdır, bir kez küçükken o tuvaletten çıkarken şaka olarak ışıkları kapamış ve kapıyı da kapamış, o çok korkmuş ve kapıyı ağlayarak yumruklamış bunu hiç unutmadım dedi.

Danışana Afyon'da ki hayatını, okulu, arkadaşlarını sorduğumda geçenlerde eski öğretmenimi aradık, onun da başından boşanma geçmiş iki çocuğu varmış dedi. Bana "Sizin de başınızdan geçti mi?" dedi, hayır dedim. Bu cevabıma üzöldü gibi hissettim. Sonradan bu diyalogu tekrar düşündüğümde öncelikle bu soruya kesinlikle hazırlıksız yakalandım diyebilirim. O an danışan benimle empatik bir bağ, bir tür ortak nokta aramış ve ben bunu verememişim gibi hissettim. Sonrasında bu durumu süpervizyon ortamında konuştuğumuzda; bunu neden sorduğu hakkında danışana soruyu döndürerek devam etmenin daha iyi olabileceğini konuştuk.

Bunu konuşmaya başlamışken boşanma olayını nasıl öğrendiğini sordum. Pazara giderken annesi söylemiş o da ağlamış. Akşam babası gelmiş, onunla konuşmuşlar. Ağladım, yapmayın dedim ama karar vermişler dedi, öfkeden çok kabul etmişlik vardı. Sonra danışan anneden telefonu alıp dışarı çıktı.

Anne tutturma huyundan, zaman zaman kuzenine ve anneannesine öfke ile tepki verdiğiinden ve kendisine yapışmasından söz etti. Öfkeli olduğu zamanları

sorduğumda, özellikle bilgisayarda oyun oynamasına müdahale edildiğinde ve kuzeni ile tartıştıklarında öfkelenildiğini söyledi. Anneanneninin daha geleneksel olan tavırları da kendisinin daha arkadaşça olan tavırlarına alışmış olan danışanın öfkelenmesine neden oluyormuş. Örnek olarak ben yemek yemesi için ısrar etmezken annem çok ısrar ediyor ve K.'da öfkeleniyor dedi.

Okulda çok uyumluymuş, kurallara uyarılmış. Kendisi de kurallı bir anne imiş ama burada o da gevşemiş. Tek çocuk, birazda ben onun her şeyini yapıyorum galiba dedi. Bu hafta ilk kez danışan yeni okuluna gidecekmış. Anne çok çatışma olmadığını, çok sık kavga etmediklerini ama eşinin tüm ev sorumluluğunu ona bıraktığını anlattı. Eşinin oğlu ile mesafeli olduğunu, oğlunun kendisine düşkünlüğünü anlatı. Boşanma sürecinde oğluna kimle kalmak istediğini sormuş babası da oradaymış, annemle demiş. Oğlu ona, seni anlıyor ve hak veriyorum demiş. Evlendikten sonra bir kere çalışmayı denemiş K. ikinci sınıftayken ama K. olumsuz etkilendi ben de bıraktım dedi. O süreçte bakıcı bulamadık, Afyon'da yaşayan görümcelerimde hiç destek olmadı dedi. Muhasebe ofisinde çalışmış. Bu arada K. 3-4 kere odaya girdi telefonla ilgili bir şeyler sordu. Dışarıda olmaktan kaygılanmış olabilir. Baba ile annenin iletişim kopmamış baba ve danışan telefonda görüşüyorlarmış. Sonrasında danışanı geri çağırdık. Ben birçok faktörün anne içinde K içinde değiştiği yeni bir döneme daha rahat uyum sağlamaları için terapinin faydalı olacağını düşündüğümü söyledim. Danışana burada benle konuşmak nasıldı diye sordum. Hoşuna gittiğini söyledi. Haftada bir seans görüşmek üzere ayrıldık.

Danışanla teröpatik bağı güçlendirmek, anneye eğitim ve güçlendirme, baba ile tanışmaya çalışmak, okula yüzyüze başlamak, arkadaş ilişkileri konusunda önemli olabilir.

3.2.İKİNCİ SEANS

Seans başında küçük kuzeni ile olan sorunlardan bahsetti tekrar. K. konuşurken göz teması kurmuyor, benim yarım metre kadar sağımda bir noktaya bakıyor daha çok. Konuşurken sık sık penisine dokunuyor. Annesine sorduğumda göz teması ile ilgili bir gözlemi olmadığını söyledi. Konuşurken iki kere ayağa kalktı ve anlatmaya çalıştığı olayı hareketleri ile canlandırdı. Konudan kopmuyor ve bir

dikkat sorunu yaşamıyor. Kaygılandığı bir konuda belli bir süre konuşulunca başka şey konuşalım mı dedi. Bu durumun bir şekilde yadsıma -inkar tipi bir savunma mekanizması olabileceğini düşündüm.

Bu seans da danışanın gündelik hayatı ile ilgili bilgiler almaya devam ettik. Danışanın İstanbul'a geldiğinden beri anneanne ve annesi ile aynı odada ve aynı yatakta yattığını öğrendik. Bu durum danışanın isteği üzerine değil evdeki yetişkinlerin tercihleri nedeniyle oluşmuş. Afyon'da yaşarken danışan daha küçük yaşta olmasına rağmen yalnız ve odasında yaşıyormuş, bu durumu beraber konuştuk. Danışan evde yer olmadığı için böyle yatıldığını söyledi. Benimde hoşuma gidiyor annemle ve anneannemle yatmak, anneannem dedemin odasında yatmak istemiyor onun için beraber yatıyoruz dedi. Afyon'da kendi odanda yatıyordun, öyle yatmak nasıldı diye sorduğumda zaman zaman korktuğunu ama eski odasını sevdiğini söyledi. Anneannem bazen horluyor dedi. Bu durumu dinlerken danışanla beraber yatmak konusunu annenin problem olarak görmediğini hissettim. Hem annenin hem de danışanın paralel olarak regrese oldukları annelerine tekrar yaklaştıkları bir süreç yaşadıklarını düşündüm.

Süpervizyon sırasında danışanın dışında anneyle de ayrı görüşmeler yapmamın uygun olabileceğini konuştuk. Normal olarak annenin ayrı bir terapi sürecine yönlendirilmesi düşünülebilirdi ama ailenin boşanma sonrası yaşadıkları ciddi ekonomik gerileme nedeniyle bunun mümkün olmadığını biliyordum. Ayrıca benimde bir miktar daha deneyim sahibi olduğum aile terapisine benzer bir dinamiğin bu süreçte işlevsel olabileceğini de düşündüm. Temelde süpervizyonda anneyle yapılan terapinin daha kısa süreli ve danışan K.'nin ihtiyaçlarının da bir miktar gözetildiği bir terapi olmasını konuştuk. Asıl danışanın K. olduğunun altını çizdik.

3.3. ÜÇÜNCÜ SEANS

Bu seansta hem danışanla hem de annesiyle ayrı ayrı görüştüm. Danışanla insan simgesi olarak kullandığımız tahta küp şeklindeki kuklalarla, ailedeki bazı yaşantıları canlandırdık. Nasıl bir yatma düzeniyle danışanın uyuduğunu, ailedeki

diğer bireyleri de küplerle canlandırarak bana anlatmasını istedim. Yalnız uyursa neler olabileceğine dair konuştuk.

Anneye yatma düzeni ile ilgili psikoeğitim verildi. Annenin kendi ailesi ile ayrımlaşma süreçleri hakkında konuştuk. Anne Afyon'dan buraya gelince kendisini genç kızlığına dönmüş gibi hissettiğini, bir an önce kendi evine çıkması gerektiğini düşündüğünü söyledi.

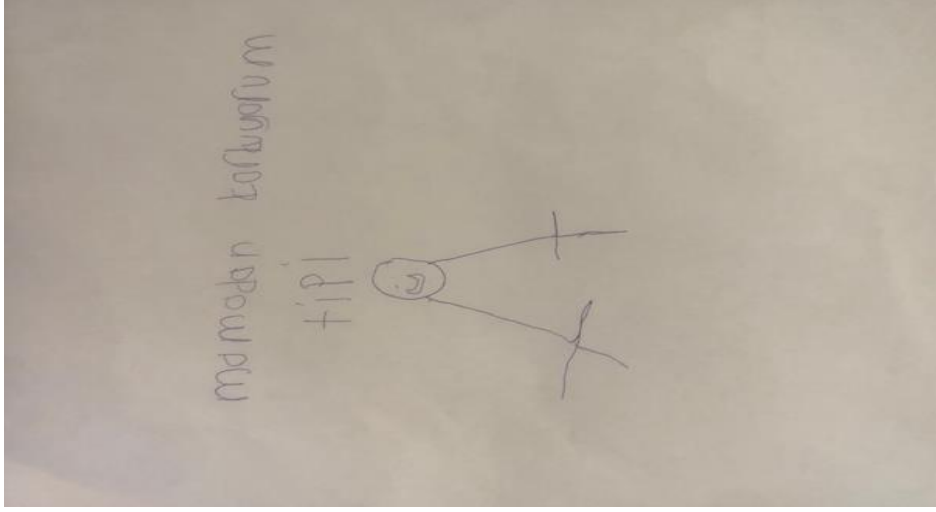
Süpervizyonda danışanın küplerle canlandırma yapmasını izledik. Süpervizörüm çocukta dikkatle ilgili bir sıkıntı olabileceğini, çizimlerdeki renk eksikliği ve figürlerin basitliğinin de dikkat çekici olduğunu, bu çocuğun konuşmaya ve anlatmaya çok ihtiyacı olduğunu söyledi.

Fotoğraf 1

3.4. DÖRDÜNCÜ SEANS

Bu seansta danışan başka odada yatma konusunda zorlandığını ve korktuğunu söyledi. Korkuları hakkında konuştuk. Bana korktuğu bir şeyi çizmesini söyledim.

Fotoğraf 2

Bu figür bir bilgisayar oyun kahramanı olan Mamo ve danışanımız odasında yalnız kalınca bundan korktuğunu söyledi. Odanın karanlık olmasından rahatsız olduğunu söyledi. Acaba ne yapsak korkmazsın diye sorunca ışık olsa iyi olur dedi. Bu konuda bir fenerin ona yardımcı olup olmadığını sordum olabilir dedi, bunu denemeye karar verdik.

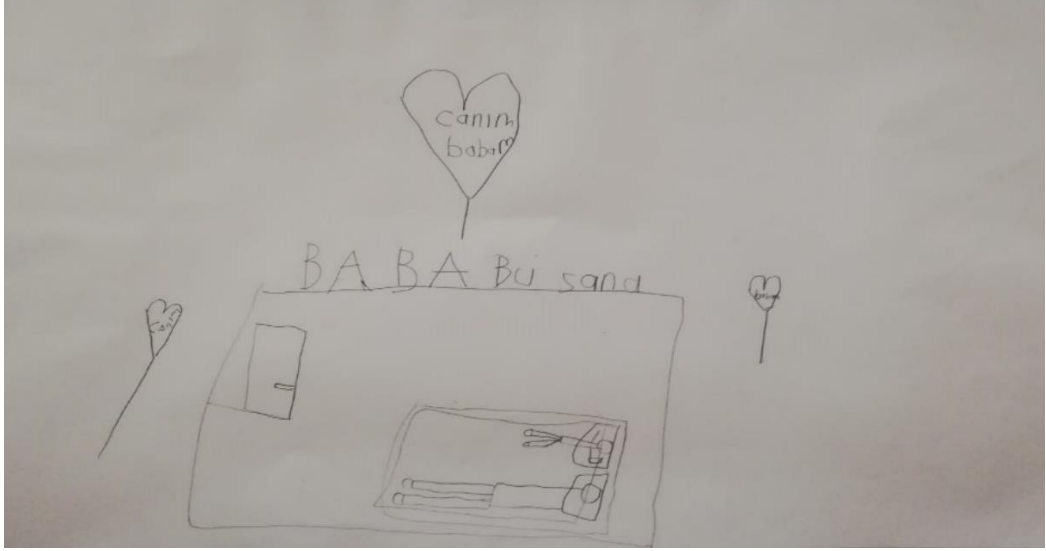
Anne ile konuşmada yatak odalarını ayırması sürecinde kararlı olması gerektiğini vurguladım. Fener konusunu anlattım, korkularının yargılanmaması gerektiğini söyledim. Haftaya Afyonda olan babanın gelebileceğini söyledi. Görüşmek istediğimi söyledim.

Süpervizyonda korku konuları üzerinde konuştuk. Çocukların karanlık korkuları ve oyun kahramanları ya da masal kahramanlarından korkabildikleri yönünde katılımcılar gözlemlerini aktardı. Bunların resimler ya da oyun hamurları ile seanslarda tekrar işlenmesi ve çerçeveslendirilmesinin olumlu olabileceğini konuştuk.

3.5.BEŞİNCİ SEANS

Bu seansta baba ile ilgili konuştuk, babasını özlediğini aktardı. Babasıyla neler yaptıklarını konuştuk. Baba ile ilgili duygusal yansıtmasının az olduğunu

hissettim. Ses tonu ve tavırları ile söylediklerinin içeriği çakışmıyor gibiydi. Bu seansta da gözlerini kaçırma davranışının devam ettiğini gözlemledim.

Fotoğraf 3

Bu resimde babası ve kendisini yatakta beraber yatarken yapmış ve resmi babasına yollamış. Anne ile görüşmede baba ile ilgili psikoeğitim görüşmesi yaptık. K.'nın hissettiği ya da algıladığı, babası ile annenin bir eş olarak algıladığı, baba arasında fark olabileceği, K.'nın babasına yönelik olumlu düşüncelerinin desteklenmesini, kalabalık aile içinde babası hakkında olumsuz imalarda bulunulmasının doğru olmayacağı, babasının onlara maddi olarak destek olduğunun K.'ya hissettirilmesini, örneğin harçlık verilirken 'babanda para yolladı' gibi söylemlerde bulunulmasını önerdim. Anne eski eşi ile ilgili konuşurken, ben aslında iki erkek çocuk büyüttüm eşim de çocuk gibiydi dedi. Köken ailede annenin kendi babasını ve erkek kardeşini de eşini tanımladığı sıfatlara benzer sıfatlarla tanımladığını fark ettim.

Süpervizyonda anne ile danışan arasında yaratmaya çalıştığımız sağlıklı ayrışma ve bağımsızlaşma yetilerinin anne ile köken aile arasında da oldukça sorunlu olduğunu konuştuk. Danışanın dayısı evleneli 15 yıldan fazla olmasına rağmen akşam yemeklerini annesinin evinde yemek konusunda oldukça ısrarlıymış. Danışanın annesinin ailede genelde ayrışma ve sınır sorunları olduğunu konuştuk.

3.6.ALTINCI SEANS

Bu seansta okul sorunları ile ilgili konuştuk. Danışan okula devam ettiği sürece okula uyumda bazı sorunlar yaşadığını anlattı. Bir kız arkadaşının ona kız gibi demesini aktardı. Bu konuda diğer çocukların hep kötü sözler söylediği, kendisinin bunu yapmaktan hoşlanmadığı için kızın böyle söylediğini aktardı. Öğretmeni sınıfı ikiye bölmüş yüz yüze eğitim kuralları gereği ama bunu sınıf performansına göre yapmış. Diğer kendisinin içinde olmadığı bölüm akıllılar sınıfı diye adlandırılmış. Bu durumun onu üzdüğünü, sınıfta yeni olduğu için burada olduğunu, öğretmenin kendisini tanımadığını söyledi. Afyon'daki eski sınıfıyla ilgili duygularını konuştuk. Kendisini oraya ait hissettiğini fark ettim. Danışan henüz İstanbul'da bir evi olduğu duygusuna sahip değil.

Anne ile yapılan ayrı görüşmede okul durumunu konuştuk. Anne okul konusunda bir miktar fazla sakin belki bir parça umursamaz görülüyordu. Sanki bu karmaşada bu kadar değişiklik varken okulu da idare etsin yeter havasındaydı. Anne ile ayrılaşma başlığı altında konuşurken danışanın banyosunu kendi yaptırdığı ortaya çıktı. Bu konuda anneye psikoeğitim verildi. Bağımsızlaşma ve mahremiyet konusuna vurgu yapıldı.

Bu seansın süpervizyonunda süpervizör hocamız danışanın bir gelişim testi yapılmasının faydalı olacağına dair görüşlerini konuştuk. Bir wisc-r testi istenmesine karar verdik. Bu testi yapacak kişiyle kurulacak ilişki hakkında bilgiler edindik.

3.7.YEDİNCİ SEANS

Bu seans ramazan ayında yapıldı. Danışanın oruçlu olduğu ve halsiz olduğu gözlemlendi.

Pek verimli bir seans olmadı. Yatma konusunda ayrı mekân tutumumuzun hayata geçtiği, ancak yıkanma konusunda bir direnç yaşandığını gözlemledik. Önümüzdeki bayram günlerinde belki babasının yanına gitme olasılığını konuştuk. Bu seansta danışan ilk kez kız kuzeni hakkında olumlu şeyler söyledi. Onunla artık pek kavga etmiyorlarmış. Eğitim artık online olduğu için sınıftaki akıllı olan olmayan diye

algıladıkları ayırım bitmiş. Bu durumdan danışan hoşnut. Kendisinin akıllılar sınıfındakilerin daha bile yaramaz olduğunu düşündüğünü aktardı.

Anne ile yapılan ayrı görüşmede oruç konusunda konuştuk. Bunun bir aile geleneği olduğunu, oğlunun çok istediğini aktardı. O anda verdiğim bir kararla buna müdahale etmemeye karar verdim. Bu tutum doğru mu emin olamadım, bunu supervizyona taşımaya karar verdim. Anneye testle ilgili talebimi aktardım. Bir zekâ testi olmadığını vurguladım. Olumsuz bir tepki olmadı. Bayramdan sonra testi yaptırmaya karar verdik. Danışan benim odamın bir resmini yapmış anne onu getirdi.

3.8. SEKİZİNCİ SEANS

K. seansa daha rahat ve güler yüzlü geldi. Bu seansta ilk kez göz teması süresinin arttığını hissettim. Bayramda dayı ve büyük kuzenle beraber bayram namazına gitmişler. Arkasından da sevdiği takım şampiyon olmuş, annesi, dayısı ve kuzenleri ile beraber sokak kutlamalarına katılmış. Ailede başka takımı tutanlara karşı galip gelmek ve aile erkekleri ile beraber ritüellere katılmak K.'nın öz güvenini olumlu etkilemiş. Uzaktaki babanın işlevinin buradaki aile bireyleri tarafından bu hafta daha iyi doldurulduğunu hissettim. Baba gelmemesine rağmen bağışlanmış ve yine bir bekleme süreci başlamış. Anne bu durumu önce K.'nın büyük bir düş kırıklığı ve kızgınlıkla karşıladığını, sonra kendisinin baban mutlaka elinden geleni yapmıştır ilk fırsatta gelip seni alır demesiyle tepkisinin yumuşadığını anlattı. Sonradan baba sık sık aramış ve tatille ilgili beraber planlar yapılmış.

Okulla ilgili uyum sorunu devam ediyor. Uzaktan eğitim geçiş süreci yaşayan çocukları daha olumsuz etkiliyor olabilir. Sınıfla ve öğretmenle etkileşimleri sık değişen okul devam koşullarından negatif etkileniyor. Okulda sosyal alan yaratma sorunu artarken sokakta sosyal deneyim edinme yetenekleri artmış görülüyor. Oyuna diğer çocuklar tarafından çağırılması olumlu bir iletişim göstergesi. K.'nın kuzeni ile çatışmaları bu haftada olmamış. Yalnız yatma deneyimi de iyi gidiyor. Bu hafta sadece bir kere annesi ile ayrı kanepelerde salonda yatmış onun dışında odasında yalnız yatabilmiş.

Anne ile yapılan görüşmede anne K.'da olumlu değişimler olduğunu, özellikle küçük kız kuzeni ile artık kavga etmediğini ve bunun evdeki ortamı iyi etkilediğini anlatıyor. Beraber dışarıda da oynadıklarını söylüyor. Dışarıda kendini güçlü hisseden K.'nın anneden uzak deneyimler yaşayabilmesi, ayrımlaşma sürecini hedeflediğimiz gibi olumlu etkilemiş gibi. Oysa anne kendisini regrese olduğu ebeveyn evinin dışında var edebilmek için bir alan henüz bulabilmiş değil. Erkek kardeşi ile ergenlik düzeyini çağrıştıran ağız münakaşalarından söz ediyor. Henüz kendi ayrımlaşma sürecini destekleyebilecek iş ve ayrı ev konularında bir gelişme sağlanmış değil. K. büyümekte iken annenin regresyonu devam ediyor.

4. EKOLOJİK SİSTEMLER TEORİSİ KAVRAMLARI İLE VAKANIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu bölümde vakanın farklı sistemler açısından ayrı ayrı değerlendirilmesine yer verilmiştir.

4.1. VAKANIN MİKROSİSTEM AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu bağlamda K.'nın yaşadığı mikro sistemler ve birbirleri ile etkileşimi figür 1 de ki diagramla gösterilmiştir. K.'nın üç mikro sistemi üst ebeveyn sistemi, anne ve babası ile oluşturduğu sistem ve dayının aile sistemi olarak belirlendi. Başlangıçta okula bu dönem geç başladığı için ve pandemi nedeniyle bu sistemin henüz etkili olmadığını ve belirleyiciliğinin düşük kaldığını düşündük, ancak özellikle öğretmenin sınıfı akıllılar sınıfı ve öyle olmayanlar sınıfı olarak ikiye ayırması bu dönemde K.'nın sosyal uyumunu, okula ait algısını ve benlik saygısını olumsuz etkilediği düşünülebilir. Yine ilk seanslarda K.'nın zaman zaman daha çok yeni olarak mahallede kurmaya başladığı arkadaşlık ilişkileri de henüz bu üç sistem kadar belirleyici değildi. Ancak ilerleyen seanslarda mahalledeki arkadaş sistemlerinin K.'nın sosyal kimliğini güçlendirmek, benlik algısını olumlu değiştirmek gibi çok önemli konularda okulla ilişkisinin aksine çok pozitif kazanımlar sağladığını düşünüyorum. K.'nın arkadaşları tarafından sokağa ve oyuna evine gelinerek çağırılan bir çocuk olması ona bu süreçte çok ihtiyacı olan bir desteği sundu. Yalnızlık duygusunu yenmesine yardımcı oldu.

4.2. VAKANIN ÜST EBEVEYN AİLE SİSTEMİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu sistem K.'nın ve annesinin hayatında şu anda en belirleyici sistem görünümündedir. Annenin boşanma sonrasında bir anlamda sığındığı bu sistem, oldukça korumacı ve ayrılmalara/bağımsızlaşmaya izin vermekte zorlanan bir sistem özellikleri gösteriyor. Sistemdeki güç merkezi daha çok anneanne. Dede emekli ve zaman zaman çocuksu didişmelerle otorite merkezi olmaktan bir miktar uzak. Anne bu sistem tarafından yutulmuş ve regrese olmuş gibi görülüyor. Maddi hayatın zorluklarını ailesine bırakan anne, bunun karşılığında regrese olarak evlilik öncesi bağımlı durumuna geri dönmüş olarak değerlendirilebilir. Anneanne evin mutfağını elinde tutarak ve tüm sistemi masanın etrafında toparlayarak bir güç odağı olmaya devam ediyor. Ekonomik olarak dedenin emekli maaşı da daha çok anneannenin kontrolünde. Anneanne görünüşte hem büyük ailenin yükünden şikâyetçi hem de sistemin devamının sağlayıcısı olarak kural koyucu rolünü bırakmak istemiyor.

4.3. VAKANIN AİLE SİSTEMİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Üst ebeveyn sisteminin güçlü bir şekilde belirlediği ve ayrışma sorunları yaşadığı bu alt sistem, dayı, eşi ve iki çocuktan oluşuyor. Dayı üst ailesinin büyük çocuğu ve tek erkek çocuğu. K.'nın annesi abisini aileden kopamamakla itham ediyor. Yengesini de çocuk bakımı ve yemek gibi aile işlerini çalışmakta olmasını öne sürerek üst ebeveyn ailesine bırakmakla buna örtük onay veren bir noktada konumlandırıyor. Dayı ve eşi alt orta seviyede gelir getiren işlerde çalışıyorlar.

Bu noktada bir örüntü olarak K.'nın dedesi, dayısı ve babası anne tarafından bir tür tam yetişkin erkek olmama tutumuyla benzer sıfatlarla eleştiriliyor. Bu üçlü aynı zamanda bu iç içe girmiş bu üç sistemdeki yetişkin erkeklerinde tamamı.

4.4. VAKANIN BOŞANMA SONRASI DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu sistem boşanma sonrasında fiziki olarak ikiye bölünmüş durumda ve K. babasıyla haftada 4-5 kez telefonda görüşebiliyor. Anne, babanın K.'nın gözündeki saygın konumunu sürdürmeye çok gayret ettiğini sıklıkla belirtiyor ancak kendisinin inanmadığı bu durumu K.'ya nasıl aktardığı konusunda çok emin olamadım. K.'nın babasının ekonomik desteğinin gelirine orantılı olarak ulaştığını anne teyit ediyor.

Anne, babasının para yolladığını da K.'ya sık sık söyleyerek onun konumunu koruduğunu belirtiyor. K. babasından söz ederken oldukça dikkatli ve anlayışlı muhtemelen duygularını tam olarak ifade edemiyor.

Yapılan birçok çalışma, boşanan çocukların uzaktaki ebeveynle görüşme sıklığının önemine işaret etmiştir. Örneğin, Çelikoğlu (1997) araştırmanın sonucuna göre, boşanmanın çocukların benlik saygısına olumsuz bir etkisi görülmemektedir. Bulgularda, araştırma kapsamına alınan çocukların çoğunun benlik saygısı yüksek ve orta düzeyde saptanmıştır. Bu sonuç, sevindiricidir. Boşanmış aile çocuklarında, üvey anne, üvey baba, üvey kardeş olup olmaması, hangi ebeveynle yaşadığı ve ayrı olduğu, ebeveyni görme sıklığı da irdelenmiştir. Benlik saygısı düzeyinin hangi ebeveynle yaşadığı, üvey baba ve üvey kardeş olup olmaması gibi durumlardan etkilenmediği ancak, üvey anne olması ve ayrı olduğu ebeveyni görme sıklığı ile olumlu anlamda ilintili olduğu saptanmıştır (Çelikoğlu,1997).

Bu sistemin bir alt bileşeni olan K.'nın annesiyle oluşturduğu koalisyon oldukça yakın ve güçlü. Bu yakınlığın K.'nin ihtiyaçlarına cevap verecek sınırı aşp K.'da öfke ve regresyona varan tepkilere neden olabilecek sınır ihlalleri içerdiğine dair öğelerin oldukça göze çarpar durumda olduğu düşünülebilir. Örneğin K.'nin kendi başına banyo yapmaması, bazen annenin dışında kuzeni gibi başka yetişkinlerle de banyo yapması, anne ve annearne ile beraber yatma alışkanlıkları bunu düşündüren öğeler olarak sıralanabilir. Anne, K.'nin kendisinin evlenme olasılığı hakkında da endişeleri olduğunu da anlatıyor. Bu aktarımda da K.'nin yetişkin konuşmalarına maruz kalmış olabileceği bir tür sınır ihlalini akla getiriyor. Sonuç olarak bu alt sistem tamamen üst ebeveyn sistemi tarafından yutulmuş gibi görülüyor. Annenin de bu durumdan olumsuz etkilenmiş olması, ilgili literatüre de uygun bulunmuştur. Örneğin yakın zamanda K.'nin yaşadığı semte çok yakın bir örneklem evreninde yapılan çalışmada, boşanan annelerde depresyon ve anksiyete semptomlarının arttığı yönünde bulgulara ulaşılmıştır. (Uyguroğlu, 2020).

4.5. VAKANIN MEZOSİSTEM AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu bağlamda K. için kendi çekirdek aile sistemi ile annesinin ebeveynlerinin sistemi arasındaki ilişki başat mezosistemdir. Bu sistemde yutulan çekirdek aile sistemi hem anne hem de K. için regresif bir sürece neden olmuş görünmektedir. Anne bunu depresif belirtilerle dışa vururken, K. sistemik kavrayışın temel tezini doğrular şekilde semptom taşıyıcısı durumunda öne çıkarılmıştır. K.'nın annesinin aynı apartmanda da olsa başka bir daireye geçme planları ve iş bulup yeniden çalışma hayatına dönme çabaları başarıya ulaşırsa bu mezosistemde olumlu değişiklikler gözlenebilir. Terapide de bu yönde adımlar atılması için teşvik edilmiştir.

4.4.VAKANIN EKZOSİSTEM AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu başlık altında pandeminin önemli bir ekzosistem olarak değerlendirilebileceğini düşünmek mümkün. K.'nın okul hayatını ve sosyalleşmesini engelleyen, babanın kazancını düşürerek belki de boşanma sürecini hızlandıran sonrasında da annenin İstanbul'da iş bulmasını zorlaştıran bir faktör olarak pandemi bir atmosfer olarak vakanın etrafını kuşatan bir ekzosistem konumundadır.

Son olarak K.'nın özlemlerle beklediği babasının bayram ziyareti pandemi seyahat engeline takılması nedeniyle gerçekleşmedi. Bu K.'da annesinin aktarımlarına göre babayı red etmeye varan tepkilere yol açtı ama K. henüz bu konuyu terapide konuşmaya hazır değil. Çünkü terapi seansına gelinceye kadar K.'nın otantik tepkileri annenin katkıları ile bir tür rasyonelleştirme savunma mekanizmasıyla dönüştürülüyor ve terapi odasına bu haliyle yansıyor. Oysa K.'nın bu tepkileri ifade etmeye ihtiyacı var. Önümüzdeki seanlarda buna daha çok fırsat yaratmayı başarmayı umuyorum.

4.5. VAKANIN MAKROSİSTEM AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu bağlamda K.'nın annesinin doğup büyüdüğü İstanbul'daki Okmeydanı semtinde tarihsel olarak var olan Arnavut azınlıktan ve onların kültürel sosyolojik

atmosferinden söz etmek doğru olabilir. Okmeydanı semtine balkan savaşıdan sonra İstanbul'a göç eden Arnavutlar yerleştirilmiş. 1960'lara kadar semtte Arnavutlara ait tarım arazileri hâkim manzarayı oluşturmuş. 1960'lardan sonra semtte oluşan gecekondular tarzı mimari yapılaşmada Arnavutlara ait bu tarım arazileri üzerinde oluşmuş. Arnavut aileler hem dış görünüşleri hem de kültürel farklılıklar nedeniyle Okmeydanı'nın diğer kalabalık nüfus bileşenleri olan Giresunlulardan ve Sivas'takilerden farklı daha içe kapalı bir sosyal grup oluşturuyorlar.

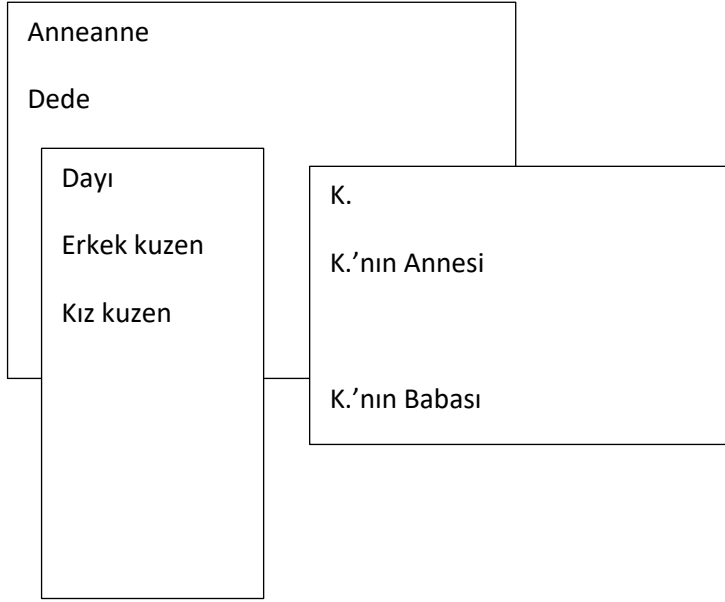
K.'nın annesinin ailesi bu ailelerden arta kalanlardan. Evlilik ilişkilerinde Arnavutlarla kapalı bir sistem kurma çabası halen göze çarpıyor. Anne ve babanın evliliğinde de bu tema belirgin. Arnavutların aile bağlarının güçlülüğü ve yüksek aile sınırları bireylerin gelişiminde ve ayrımlaşmasında K.'nin üst ebeveynlerinde olduğu gibi önemli bir sorun teşkil edebiliyor. Diğer yandan kalabalık ailelerle yaşam ve içgüveysi ya da gelin alma şeklinde genişlemeler de büyük ailelerin varlığını pekiştiriyor.

4.6.VAKANIN KRONOSİSTEM AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Son olarak Urie Bronfenbrenner'in (1997) modeline eklediği en geniş sistem olan "kronosistem" yaşamsal olaylar bu son sisteme örnektir. Odak konumdaki gelişen çocuğun zaman içindeki sosyal etkileşim kalıplarındaki değişimleri yansıtmaktadır.

K.'nın kısa yaşamında şimdilik yaşadığı en önemli kronolojik an boşanma süreci olarak görülebilir. K. bu süreçte bir dizi kayıp yaşamış. Çevre, sosyallik, baba ile yakınlık, okul, öğretmen, ev, oda vs. K.'nin terapisi aynı zamanda bu kayıpların yasına eşlik etmek olarak da adlandırılabilir. Önemli bir kronolojik faktör olarak 100 yıldır benzeri yaşanmamış bir pandeminin K.'nin kısa hayatının bu önemli dönüm noktasına denk gelmesi de bu başlık altında değerlendirilebilir. Sanırım bu dönemin izolasyon, belirsizlik gibi etkileri ve ekonomik, sosyal kayıplarının bireyler üzerindeki olumsuz psikolojik yansımaları daha uzun yıllar araştırılacaktır.

Figür 1 K NIN 3 MİKRO SİSTEMİNİN ETKİLEŞİMİ

5.SONUÇ

Bu proje kapsamında ele alınan vaka sistem teorisi bağlamında analiz edilmiştir. Sistemik terapiler ve ilişkili benzer kuramlar danışanın ve danışanın sorunlarının (birbirlerini etkileyen, tanımlayan tarzda ilişkiler içinde bulunan) farklı sistemlerin etkileşim yüzeylerinde algılanması gerektiğini savunurlar. Ekolojik sistemler teorisi, Urie Bronfenbrenner'in (1917-2005) çocukluk ve arkadaşlık örüntülerine dayanan çalışmalarından ortaya çıkmıştır.

Ekolojik sistemler kuramı üzerinde, Sovyet gelişim psikoloğu Lev Vygotsky ve Alman doğumlu Psikolog Kurt Lewin'in önemli etkileri bulunmaktadır. Kuram, hem gelişim psikolojisinde hem de kültür ve insan gelişiminin incelenmesinde ileri sürülen ekolojik-ortamsal yaklaşımlara temel olmuştur.

Alan yazın incelendiğinde tüm oturum süreçlerine yer veren vaka çalışmalarının oldukça sınırlı olduğu, hatta bu çalışmadaki gibi vakayı sistem teorileri açısından ele alan benzer bir çalışmaya rastlanmamış olması dikkat çekicidir. Bu proje kapsamında sürdürülen psikoterapi seanslarının hem araştırma hem de uygulama alanına zenginlik getireceği düşünülmektedir.

Bu proje kapsamında ele alınan boşanmış ailelerin yeniden yapılanma ve sistemin yeniden inşa edilmesi noktasında uygulamalara rehberlik edeceği düşünülmektedir. İnsan yaşamları boyunca, birçok zorlayıcı yaşam olayı ile karşı karşıya kalırlar. Bu araştırma ile değişen yaşam koşullarına uyum sağlamaya ve yaşamını yeniden inşa etmeye çalışan bir aile öyküsü kaleme alınmıştır. Bu durumun benzer süreçlerden geçen danışanlara model olacağı düşünülmektedir. Yaşamda bir şeylerin yeniden oluşturulması için, bir şeylerin de yıkılması gerekir. Ele alınan vaka yeniden oluşturma sürecinin tipik bir örneği olacaktır.

KAYNAKÇA

- Bronfenbrenner, U., & Ceci, S. J.** (1994). *Nature-nuture reconceptualized in developmental perspective: A bioecological model. Psychological review*, 101(4), 568."
- Bronfenbrenner, Evans** (2000). "*Developmental Science in the 21st Century: Emerging Questions, Theoretical Models, Research Designs and Empirical Findings*". *Social Development*. 9 (1). Ss. 115-125. Doi:10.1111/1467-9507.00114
- Bronfenbrenner, U., & Morris, P. A.** (2006 bas.).*The bioecological model of human development Handbook of child psychology (PDF) CANADA: John Wiley & Sons, Inc.*
- Çelikoğlu, C.** (1997). Boşanmanın Çocukların Benlik Saygısına Etkisinin İncelenmesi, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Neal, Neal** (2013). "*Nested or Networked? Future Directions for Ecological Systems Theory*". *Social Development*. Ss. N/a-n/a.
- Szapocznik, J., & Coatsworth, J. D.** (1999). *An ecodevelopmental framework for organizingthe influences on drug abuse: A developmental model of risk and protection*. In M. D.Glantz & C. R. Hartel (Eds.), *Drug abuse: Origins & interventions* (pp. 331-366).Washington, DC, US: American Psychological Association."
- Uyguroğlu, İ.** Boşanmış anneler üzerinde anksiyete bozukluğu ve depresyon incelemesi, Haliç Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.